

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРАВОВА ОХОРОНА РЕЗУЛЬТАТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

студентки 2 курсу, 8 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації

«Цивільне право і процес» _____ Колеснік Вікторії Валеріївни

Науковий керівник

к.ю.н. _____ Коренюк Ольга Олександрівна

Гарант освітньої програми

д.ю.н. _____ Примак Володимир Дмитрович

Київ-2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	7
1.1. Мережа інтернет як середовище реалізації прав інтелектуальної власності	7
1.2. Об'єкти інтелектуальної власності, що можуть розміщуватись в мережі Інтернет, їх ознаки.....	12
1.3. Захист результатів інтелектуальної діяльності в мережі	Інтернет
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	35
2.1. Види та способи порушення авторських прав в мережі Інтернет.....	35
2.2. Захист авторських прав в мережі Інтернет	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Технологічні перетворення, які відбуваються сьогодні у світі, впровадження цифрових технологій в усі сфери життя та посилення інформаційних процесів зумовлюють зростання діджиталізації та діджитал-трансформації, як визначальних факторів впливу на сферу інтелектуальної власності. З появою нових цифрових платформ, комп'ютерних мереж, які надають можливість здійснення швидкого обміну ресурсами, значна частина традиційних результатів інтелектуальної діяльності набуває нової об'єктивної форми – цифрової. Наслідком цього стає збільшення в цивільному обігу кількості об'єктів інтелектуальної власності, оприлюднених, відтворених або ж доведених до загального відома в електронній формі з використанням мережі Інтернет.

Інтернет-середовище має транскордонну природу, що призводить до виникнення певних правових проблем, обумовлених територіальним характером прав інтелектуальної власності. Принципово значущим кроком на шляху вирішення цих питань стало свого часу прийняття двох міжнародних договорів – Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності з авторського права і Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, якими вперше на міжнародному рівні було закріплено за авторами та власниками суміжних прав виключне право на доведення до загального відома в Інтернеті, як правову підставу для охорони авторських і суміжних прав в мережі.

Сьогодні в Україні дедалі більше уваги приділяється питанням захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Необхідно зауважити, що вказане середовище є загальнодоступним інформаційним простором глобального характеру, котрий не має єдиного централізованого керування, єдиного власника та відокремленого майна, і саме цим ставить під загрозу належну охорону та захист прав на результати інтелектуальної діяльності.

Підґрунтям для дослідження особливостей правової охорони результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет слугували праці вчених-правників,

зокрема: Ю.Є. Атаманової [23], І.М. Бенедисюка [27], Р.Є. Еннана [35], К.О. Зерова [38], Є.В. Коваленка [44], І.А. Коваленко [45], Л.Л. Тарасенка [69], О. І. Харитонової [74], Є.І. Ходаківського [73], Р. Б. Шишки [76], А.С. Штефан [78] та інших.

Разом з тим, значна кількість сучасних досліджень зосереджена переважно на вивченні особливостей охорони окремих інститутів інтелектуальної власності або ж захисту прав на конкретні результати інтелектуальної діяльності, натомість здійснення комплексного дослідження проблем, пов'язаних з охороною прав на результати інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет лишається актуальним.

Мета дослідження. Автор випускної кваліфікаційної роботи ставив за мету здійснити комплексний науковий аналіз правової охорони результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет, визначити проблемні аспекти досліджуваного питання та запропонувати шляхи їх усунення.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі **завдання** :

- дослідити природу мережі Інтернет, як середовища реалізації прав інтелектуальної власності;
- визначити об'єкти інтелектуальної власності, що розміщуються в мережі Інтернет, їх ознаки;
- проаналізувати порядок захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет;
- дослідити види та способи порушення авторських прав в мережі Інтернет;
- охарактеризувати способи захисту авторських прав, що порушені в мережі Інтернет.

Об'єктом дослідження є правовідносини у сфері здійснення права інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Предмет дослідження – правова охорона результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет.

Методами дослідження стали порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-логічний, системно-функціональний, системного аналізу, логіко-семантичний методи та інші методи.

При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний метод системного аналізу, який дозволив більш детально розглянути питання правового регулювання правової охорони результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет, виявити недоліки і запропонувати варіанти їх усунення.

Логіко-семантичний метод використовувався при дослідженні правових категорій, аналізі окремих статей Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» інших нормативно-правових актів, та при формулюванні дефініцій.

Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика Верховного Суду, інших судів України з проблем, пов'язаних з визнанням рішень органів управління недійсними.

Теоретичні висновки отримано з використанням системного підходу до визначення способів порушень авторських прав та захисту авторських прав в мережі Інтернет.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем охорони результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет, порівнянні нормативно – правових актів, що стосуються регулювання та діяльності охорон, виявленні недоліків, розбіжностей законодавства щодо унормування процедури охорони результатів інтелектуальної діяльності і наведенні пропозицій щодо удосконалення українського законодавства про охорону інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Правовий режим об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет», що опублікована у збірнику наукових статей «Цивільне та комерційне право: виклики сьогодення». К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 18-24.

Практичне значення. Одержання результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові знання з історії розвитку та функціонування інституту інтелектуальної власності. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе п'ять підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 61 сторінку, із яких основна частина роботи займає 51 сторінка. Список використаних джерел складається з 82 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1.1. Мережа Інтернет як середовище реалізації прав інтелектуальної власності

Протягом останніх десятиліть Інтернет став найпотужнішим засобом розповсюдження об'єктів права інтелектуальної власності, що забезпечує можливість доступу до них та використання необмеженим колом осіб. Однак, розміщення цих об'єктів в Інтернет часто відбувається без згоди і відома авторів, що завдає шкоди їх інтересам [30].

Перш за все, слід відзначити, що у міжнародних актах не надано визначення такому фундаментальному поняттю, як «Інтернет». У Рекомендації Міжнародного союзу електрозв'язку (далі — МСЕ) з термінології глобальної інформаційної інфраструктури закріплене технічне визначення мережі Інтернет, як сукупності мереж, з'єднаних між собою з використанням Інтернет-протоколу, що дозволяє їм функціонувати в якості єдиної великої віртуальної мережі. У затвердженому Радою МСЕ довіднику по мережах на базі протоколу Інтернет (IP) Інтернет характеризується як логічна архітектура, незалежна від будь-якої конкретної мережі, але яка дозволяє забезпечувати міжмережеві з'єднання безлічі різних мереж таким чином, що комп'ютери і люди можуть здійснювати комунікацію, не обов'язково знаючи при цьому, яку мережу вони використовують або яким чином до них спрямовується інформація [66].

Що стосується чинного законодавства України, то визначення поняття «Інтернет» закріплено у ст. 1 Закону України «Про телекомунікації», згідно з якою це — всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами. При цьому під інформаційною

системою загального доступу розуміється сукупність телекомунікаційних мереж та засобів для накопичення, обробки, зберігання та передавання даних [9].

На думку О. Є. Аврамової та О. І. Разіної, Інтернет – це всесвітня інформаційна система зв'язків комп'ютерних мереж загального доступу, яка пов'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [20, с.27].

На нашу думку, визначення запропоноване у законодавстві є більш точним.

З'ясувавши поняття Інтернету, перейдемо до розгляду поняття права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності в об'єктивному розумінні – це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини з приводу створення, використання, охорони результатів творчої діяльності [35]. Інтелектуальна власність у широкому розумінні означає законодавчо закріплені права на результат інтелектуальної діяльності у науковій, виробничій, літературній та художній галузі. Суб'єктивне ж право інтелектуальної власності, закріплене у ст. 418 ЦК, становить особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності.

Що ж стосується тлумачення поняття інтелектуальної діяльності, то під нею варто розуміти розумову, творчу, духовну працю в різних галузях науки, спрямовану на створення та впровадження інновацій. Необхідно зазначити, що у результаті інтелектуальної, творчої діяльності створюється все якісно нове, неповторне, унікальне й оригінальне, у тому числі твори науки, літератури і мистецтва, які зазвичай стають об'єктами правової охорони **[Ошибка! Источник ссылки не найден.60, с.68]**. Результати творчої діяльності, які підлягають законодавчій охороні, є об'єктами права інтелектуальної власності [53, с.43].

Дуже важливо не ототожнювати результати творчої діяльності (об'єкти інтелектуальної власності) з матеріальними об'єктами промисловості, виробництва, а відокремлювати їх. Інтелектуальною власністю є не сам результат діяльності людини як такий, а право на цей результат. Тобто

інтелектуальна власність є нематеріальною, а об'єктом такої власності є право на результат інтелектуальної діяльності людини. Це право має подвійну природу: з однієї сторони, право інтелектуальної власності характеризується наявністю майнових прав на об'єкт, а з іншої – немайнових прав [63].

Як ті, так і інші права інтелектуальної власності можуть бути порушені в мережі Інтернет шляхом розповсюдження окремих об'єктів права інтелектуальної власності. Переважно цей процес здійснюється через висвітлення інформації чи просто переадресацію на об'єкт інтелектуальної власності, яку, наприклад, роблять на сторінці у соціальній мережі, веб-сайті [60, с. 160].

Необхідно зазначити, що коли порівняти способи поширення об'єктів права інтелектуальної власності у соціальній мережі та за допомогою інших засобів (реклама, телебачення, радіостанції, участь у публічних виступах чи концертах), то звертає на себе увагу одна з визначених особливостей соціальних мереж – їх безкоштовний характер. Усі інші особливості також відіграють позитивну роль: соціальні мережі дають можливість поширити твір серед прихильників автора або прихильників певного жанру мистецтва; особисті схвальні відгуки учасників також спонукають інших осіб познайомитися з твором [55, с.23]. схожі переваги мають веб-сайти, які використовуються для розміщення об'єктів інтелектуальної власності.

Цифровий простір, який є унікальним сховищем мега-даних, в тому числі, і базою зосередження об'єктів інтелектуальної власності, формує нові правила і закони під впливом технологій. З одного боку, користувачі, споживачі стають співавторами у виробництві інформаційних продуктів, так званими «просьюмерами»; з іншого – автори, правовласники отримують все більш досконалі інструменти для відслідковування і встановлення тотального контролю над використанням своєї власності. Наприклад, сучасні програмні продукти дозволяють авторам встановлювати самостійно умови, на яких їх праці будуть використовуватись [25, с.19-20].

Однак такі можливості не вирішують проблем пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності в мережі. Характеристика доктринальних підходів до визначення проблем у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет надає можливість виокремити такі особливості загроз для об'єктів права інтелектуальної власності:

1) мережа Інтернет є загальнодоступним інформаційним простором, що не має єдиного централізованого управління, єдиного власника та відокремленого майна;

2) в мережі Інтернет розміщуються ті об'єкти права інтелектуальної власності, які можуть бути представлені виключно в цифровій формі;

3) використання об'єктів права інтелектуальної власності через мережу Інтернет має транскордонний характер, а тому реалізація норм національного законодавства в цій сфері у разі необхідності захисту порушених прав є складним та іноді неможливим з практичної позиції;

5) складність контролю за копіюванням та використанням об'єкта права інтелектуальної власності в мережі Інтернет і проблематичність доказування факту їх порушення (в тому числі через те, що інформація в мережі з'являється, змінюється, видаляється в короткі проміжки часу) [50].

Т. Кудрицька і Ю. Чижова справедливо зазначають, що специфіка правового захисту прав інтелектуальної власності полягає у тому, що об'єкти інтелектуальної власності використовуються в мережі, переважно, як вміст веб-сайтів і як розпізнавальна частина доменних імен. Так, якщо в доменних іменах використовуються торгові марки та фірмові найменування, меншою мірою – географічні позначення, то у вмісті веб-сайту може бути використано практично все [48], насамперед, літературні та художні твори, аудіовізуальні та музичні твори, фотографічні твори, бази даних, комп'ютерні програми. Таким чином, найбільш гостро та часто виникають питання щодо порушення авторських прав на інформаційне наповнення сайтів, перш за все, текстів, малюнків, фото-, аудіо- та відеоматеріалів.

Фотографії та інші нерухливі зображення на екрані комп'ютера (карти, схеми, діаграми тощо) є другою категорією поширених творів, які передаються за допомогою соціальних мереж. При цьому ці зображення можуть створюватися на екрані комп'ютера спеціальними програмами, призначеними для полегшення користування людиною самим комп'ютером (операційні системи) та сервісами інтернету (програми, призначені для «пересування» Інтернетом, – браузері та інші прикладні програми) або бути розміщеними в інтернеті і мати незалежний від комп'ютерів користувачів характер. У першому випадку зображення на екрані є частиною комп'ютерної програми, її інтерфейсом і охороняється разом із усією програмою, а в другому – зображення є цифровою фотографією і охороняється як звичайна фотографія або є результатом переведення в цифрову форму звичайної фотографії, іншого двовимірного (картини, малюнку) або тривимірного (скульптури, будівлі) твору і за умови відповідності критерію оригінальності охороняється як похідний від них твір [20, с. 28–29].

У відкритому стані інформація та об'єкти права інтелектуальної власності потрапляють до мережі Інтернет без згоди й навіть поза межами обізнаності автора, чим порушуються не тільки права автора на отримання винагороди за свій інтелектуальний труд, а і його особисті немайнові права, перш за все, право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином власного імені на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору. Таким чином, слід відзначити, що при однозначній привабливості саме мережа Інтернет стає віртуальним ринком обороту і збуту продукції із порушенням виключних прав авторів та інших правоволодільців [23, с.7].

1.2. Об'єкти інтелектуальної власності, що можуть розміщуватись в мережі Інтернет, їх ознаки

Об'єкти права інтелектуальної власності — це результати інтелектуальної, творчої діяльності, виражені в об'єктивній формі або зафіксовані на певному матеріальному носії, у тому числі електронному, які відповідають критеріям охороноздатності, встановленим у законодавстві [74, с. 167]. Згідно ст. 420 Цивільного кодексу України, до таких віднесено: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; komponування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [2].

Вказаний перелік характеризується вичерпністю об'єктів, на відміну від закріпленого у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), прийнятій 14 липня 1967 р., норми якої визначають, що термін «інтелектуальна власність» охоплює права, які стосуються літературних, художніх і наукових творів; виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телевізійних передач; винаходів в усіх сферах діяльності людини; наукових відкриттів; промислових зразків; товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень; захисту від недобросовісної конкуренції; інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній, художній сферах [35, с. 9-15].

Розглянемо більш детально можливість розміщення та використання тих чи інших об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті. Перш за все слід почати з веб-сайтів та доменних імен, особливість яких полягає в тому, що вони забезпечують можливість розміщення інформації в мережі. Не менш важливе значення для забезпечення поширення інформації в мережі Інтернет, у тому числі й об'єктів права інтелектуальної власності, мають і комп'ютерні програми. Специфіка кожного із зазначених об'єктів права інтелектуальної власності обумовлює необхідність вироблення спеціальних умов їх охорони та правил використання.

У першу чергу слід відзначити, що найбільш врегульованими, як за законодавством окремих держав, так і на міжнародному рівні, є відносини, що виникають з приводу використання, охорони та захисту комп'ютерних програм. Відповідно до Директиви Ради Європейських Співтовариств від 14 травня 1991 р. «Про правову охорону комп'ютерних програм» (91/250 / ЄЕС) комп'ютерні програми охороняються як літературні твори в тому значенні, як цей термін розуміється в Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів. Охорона комп'ютерних програм як літературних творів передбачена також у Цивільному кодексі України.

Важливе значення має також забезпечення належної охорони прав на доменні імена. Домен індивідуалізує сайт, саме за доменним іменем споживач може знайти той чи інший сайт, особу, товар або послугу. Це дозволяє говорити про самостійне значення і правову регламентацію доменних імен. На відміну від комп'ютерної програми, доменні імена не знайшли чіткого закріплення в системі об'єктів права інтелектуальної власності. Як правило, положення про доменні імена закріплені в законодавстві, що регулює охорону прав на торговельні марки. Так, відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» використанням торговельної марки визнається, в тому числі, застосування її в доменних іменах. При цьому використання без згоди власника зареєстрованої торговельної марки в доменних іменах позначення, схожого з такою, визнається порушенням прав власника свідоцтва на торговельну марку.

Не менш важливе значення має охорона веб-сайтів. Веб-сайт не розглядається за законодавством України, як самостійний об'єкт права інтелектуальної власності. Відсутній єдиний підхід до правової природи такого явища і в зарубіжному законодавстві. З однієї сторони, веб-сайт може підлягати охороні як складний об'єкт авторського права, з іншої, охороні можуть підлягати окремі елементи веб-сайту, як-то комп'ютерна програма, бази даних, промисловий зразок. Таким чином, незважаючи на те, що не всі об'єкти права інтелектуальної власності, які використовуються в мережі Інтернет, виділені на законодавчому рівні як самостійні, такі об'єкти або їх окремі складові можуть

отримати охорону як об'єкти авторського права або права промислової власності за умови відповідності вимогам охороноздатності, передбаченим у законодавстві [74, с. 168-169].

Згідно положень ст.433 ЦК України, об'єктами авторського права є твори, а саме: літературні та художні твори, зокрема: романи, поеми, статті та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори; музичні твори (з текстом або без тексту); аудіовізуальні твори; твори живопису, архітектури, скульптури та графіки; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів; збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; інші твори [2].

Відповідно до ЗУ «Про авторське право і суміжні права», об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме: літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо); виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; комп'ютерні програми; бази даних; музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності; сценічні

обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу; похідні твори; збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини; тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів; інші твори [3].

Чинне законодавство визначає, що ці об'єкти інтелектуальної власності можуть бути вільно використані в мережі Інтернет, причому як зі згоди правоволодільця, так і без його відома. Проте розміщення твору в Інтернеті можливе лише, якщо твір виражений у цифровій формі. Варто погодитись із думкою Р. Еннана, який вказує, що обробка та передання даних через мережу Інтернет і власне саме її функціонування відбувається завдяки такому об'єкту права інтелектуальної власності, як комп'ютерна програма, а зберігання та пошук інформації зазвичай здійснюються за допомогою електронних баз даних, які теж є об'єктом правової охорони у сфері інтелектуальної власності [35, с.50].

Так, наприклад, норма частини 2 статті 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» визначає, що «використанням винаходу (корисної моделі) визнається: виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет...» [3; 38]. Згідно частини 2 статті 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», «використанням промислового зразка визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет...». Одночасно з тим, вказаний Закон закріплює, що «не визнається порушенням прав, що надаються патентом, введення в цивільний оборот виробу, виготовленого із застосуванням запатентованого промислового зразка, після введення цього

виробу в цивільний оборот власником патенту чи з його спеціального дозволу» (частина 3 статті 22) [11; 38].

Також, Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визначає, що «використанням торговельної марки визнається: застосування її в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет» (частина 4 статті 16); поряд з тим, частина 6 цитованої статті закріплює певні обмеження виключного права власника свідоцтва забороняти іншим особам використовувати без його згоди зареєстровану торговельну марку [6; 38; 26].

В науковій літературі запропоновано результати інтелектуальної діяльності, які поширюються в мережі Інтернет, розділяти в залежності від їх правового регулювання на: 1) результати інтелектуальної діяльності, створення, охорона, захист, яких визначено у нормативно-правових актах; 2) ті, які не передбачені серед об'єктів права інтелектуальної власності, хоча які за своєю суттю є результатом інтелектуальної, творчої діяльності (наприклад, реклама). Залежно від правомірного розміщення на: 1) ті, об'єкти, які розміщені правомірно (без порушення майнових та немайнових прав інтелектуальної власності); 2) об'єкти, які розміщені неправомірно (з порушенням майнових та/або немайнових прав інтелектуальної власності). Залежно від умов використання об'єктів права інтелектуальної власності такі як: 1) об'єкти з обмеженим доступом (розміщення лише частини твору, обмеження можливості копіювання тощо); 2) об'єкти з повним доступом та можливістю використання. Також, цікавим є поділ залежно від взаємозв'язку об'єктів прав інтелектуальної власності з функціонуванням мережі інтернет: 1) об'єкти, поява яких обумовлена функціонуванням мережі інтернет; 2) об'єкти, не пов'язані з функціонуванням мережі [74, с. 169-170].

Правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі й в мережі Інтернет, здійснюється за допомогою надання їх автору (створювачу) виключних прав, що означає, що жодна особа, крім тієї, кому вони належать, не може здійснити використання об'єкта, не маючи на це відповідного дозволу особи, яка володіє виключними правами. Виключне право – це виключна

можливість здійснювати щодо об'єкта закріплені законом правомочності на власний розсуд. ЦК України закріпив у ч.3 ст. 418 важливе положення що право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом [20].

Отже, на нашу думку, суть охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності полягає в тому, що автор або інша особа одержує гарантовані державою виключні права на створений об'єкт інтелектуальної власності на визначений період часу. Ці права оформлюються охоронним документом, який видається володільцю такого об'єкта інтелектуальної власності, але не обов'язково отримувати охоронний документ, і така охорона має бути закріплена законом та регулюватися відповідними правилами та принципами. Наприклад, об'єкт правової охорони повинен відповідати визначеним законом вимогам, тобто принцип охороноздатності (винахід відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним); визнання за право володільцем (автором) виключного права на об'єкт права інтелектуальної власності; додержання балансу інтересів правовласника і суспільства (встановленням розумного строку дії охоронного документа) та інші [27, с.317].

Фактично, кожний твір, який може бути оцифрований, потенційно буде розміщений в Інтернеті. Розміщення твору в мережі Інтернет складається з двох послідовних етапів — завантаження цифрової копії об'єкта в пам'ять електронного пристрою (комп'ютера, телефону тощо) та надання доступу до цієї копії необмеженому колу осіб. Після здійснення вказаних дій користувач має можливість доступу й ознайомлення з твором шляхом завантаження цифрової копії останнього на власний електронний пристрій [59, с.52-53].

Використання твору як об'єкту авторського права можливе шляхом оприлюднення та опублікування твору. Такі висновки можна зробити виходячи зі ст. 1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», де зазначається, що оприлюднення (розкриття публіці) твору - здійснена за згодою автора чи іншого

суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо; опублікування твору, фонограми, відеограми - випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми [2].

Необхідно зазначити, що в Україні діє презумпція авторства, передбачена ст. 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права», яка визначає, що авторське право виникає через сам факт створення (не оприлюднення) фотографії, і автором вважають ту особу, яка її зробила [3]. Для того щоб виникло авторське право на фотографію, не треба дотримуватися ніяких формальностей, таких як, наприклад, оформлення чи реєстрація. Така реєстрація, у разі потреби, здійснюється за бажанням автора, і може спростити доведення факту авторства. Але вона не є обов'язковою. Окрім того, за таку реєстрацію необхідно сплатити відповідний збір [28, с.43-44].

У випадку, якщо сторонніми особами без письмового чи усного дозволу автора використано фотографічний твір без посилання на нього як автора – це є порушенням майнового авторського права. Навіть, якщо є вказівка авторства і джерела, але немає дозволу автора на використання, то таке використання також вважається порушенням авторського прав [28, с.45].

Прикладом правомірного використання знімку, що може бути здійснено без згоди автора, є випадок, де у якомусь відеороці демонструється чужа фотографія і той, хто озвучує його каже «Яскравим прикладом використання витримки може бути знімок Петрова П. П., який було взято з його сайту www.petrov.ua». Але може бути й інший випадок, коли демонструється чужа фотографія, і той хто озвучує відео, каже «Прикладом поганого знімку, в якому відсутня будь-яка композиція і взагалі будь-який сенс, може бути фотографія Петрова П. П., яку він виставив у себе в блозі www.petrov.ua». Очевидно, що подібний варіант є неправомірним, і автор має повне право вимагати припинити поширення подібного навчального матеріалу і відшкодувати йому збитки [28, с.45].

Розміщення об'єкта авторського права в мережі Інтернет без дозволу правовласника є незаконним використанням такого об'єкта відповідно до п. 9 ч. 3 ст. 15 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», а саме подання творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця та в будь-який час на власний вибір. Така кваліфікація правовідносин вже сформована практикою та визначена в п. 31 Постанови Пленуму Верховного Суду України №5 від 04.06.2010 р.[12].

У той же час, не можна оминати увагою ст. 21 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» згідно положень якої без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається:

- 1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення;

2) використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру;

3) відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення спеціально не заборонено автором;

4) відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою;

5) відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях [3].

Зауважимо, що для вільного використання уривка чужого твору важливим є характер твору, в якому використана цитата. Цитата може використовуватися лише в творах критичного, полемічного, наукового чи інформаційного характеру. Хибно вважати, що вільне використання цитати можливе у творах некомерційного характеру, позаяк законодавець такої вимоги не висуває [62, с.10].

Цікавим та суперечливим питанням є існування і функціонування електронних бібліотек, та їх вплив на авторське право. Електронною бібліотекою вважається онлайн ресурс, де розміщуються літературні твори, які можуть бути переглянуті усіма користувачами Інтернету. Незважаючи на численні переваги електронних бібліотек (економія часу для користувачів, можливість маловідомих авторів стати відомими серед читачів, економія коштів на утримання бібліотеки), є і недоліки, до яких можна віднести можливі наслідки для авторів. Їхні книжки не купують, а знаходять в Інтернеті, їх авторське право легко порушити, адже

неможливо відслідкувати, чи дійсно читач зберігає книжку на власному комп'ютері лише для навчальних та особистих цілей. Видавництва, так само як і автори можуть втратити прибуток від продажу примірників творів [44].

Особливістю охорони об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет є те, що у вказаному середовищі можуть розміщуватися такі, об'єкти, які можуть бути представлені у цифровій формі (наприклад, об'єкти авторського права і суміжних прав, результати науково-технічної творчості тощо). Погоджуючись в цілому з думкою І. М. Бенедисюк про те, що об'єкти права інтелектуальної власності використовуються у мережі Інтернет як: 1) контент веб-сайтів (інформація, яка міститься на веб-сайтах); 2) розпізнавальна частина доменних імен; 3) метатеги (HTML-теги, призначення для надання структурованих даних про веб-сторінки) [29, с.318], вважаємо за доцільне виокремити веб-сайт також як самостійний об'єкт, який підлягає охороні. Підтримку такої позиції знаходимо і у науковій літературі, в якій, зокрема, зазначається, що веб-сайт доцільно розглядати як оригінальний комплексний твір, відкрите програмне забезпечення не захищено авторським правом, на відеоігри поширюється правовий режим аудіовізуальних творів, а фільми поступово перетворюються в самостійний об'єкт авторського права. Окрім того, в Інтернеті використовується багато похідних від творів, які також охороняються авторським правом [35, с.233].

З огляду на це варто відмітити, що найчастіше у мережі Інтернет використовуються об'єкти авторського права, оскільки кожен веб-сайт має інформаційне наповнення, яке зазвичай складається з текстової інформації та зображень, що є об'єктами авторського права. Окрім того, на веб-сайті можуть бути розміщені і музичні твори (пісні), аудіовізуальні твори (фільми, кліпи тощо). Зміст веб-сайту (контент) має визначальне значення. У науковій літературі наголошують, що саме контент сайту є найважливішим елементом серед усіх складових веб-сайту. Саме контент шукають користувачі мережі Інтернет. Контент являє собою інформацію певного виду залежно від виду веб-сайту.

На думку деяких науковців [29, с.317], всі інформаційні дані, об'єкти права інтелектуальної власності в Інтернеті, можна поділити на три категорії:

- 1) закрита для публічного доступу інформація;
- 2) інформація відкрита вузькому колу осіб;
- 3) інформація, відкрита для широкого кола осіб.

Дві останні категорії передбачають таку основну проблему для захисту прав інтелектуальної власності як «піратство», коли будь-який користувач, якому доступний перегляд інформації, може скопіювати, зберегти, переробити, розповсюдити та будь-яким іншим чином використати інтелектуальну власність іншої особи, без її на те згоди. Ланцюжкова реакція робить блискавичним розповсюдження інформації як в мережі Інтернет, так і поза її межами. І саме через це практично унеможлиблюється контроль за розповсюдженням об'єктів права інтелектуальної власності в глобальній мережі [67, с. 140].

Стосовно ж першої категорії, закритої для публічного доступу інформації, – ситуація інакша. У даному випадку проблема полягає у тому, що:

1) потрапляючи до мережі, всі об'єкти права інтелектуальної власності раз і назавжди стають частиною глобальної інформаційної павутини і видалити їх практично неможливо, тим паче для звичайного пересічного громадянина, тобто, одноразово завантаживши у мережу будь-яку інформацію (наприклад, особисті напрацювання, відображені в текстовому, мультимедійному, відео-, аудіоформаті чи будь-якому іншому вигляді, котрі можуть містити не тільки новизну, а також і суспільно-корисні ідеї, можуть бути розцінені як винаходи, відкриття тощо, особливо це стосується людей, безпосередньо пов'язаних із новаторською діяльністю на професійних засадах), ми фактично втрачаємо як права розпорядження, володіння та користування цими об'єктами, так і майнові та особисті немайнові права, оскільки навіть маючи бажання, не зможемо видалити їх із мережі, а отже і не зможемо контролювати їх подальше використання, тобто втрачається право інтелектуальної власності на ці об'єкти;

2) в інтернеті практично не існує такого поняття як «абсолютна конфіденційність», тобто є користувачі, котрі все одно мають доступ до цієї

інформації – власники тих сайтів, соціальних мереж та серверів, на які завантажуються об'єкти права інтелектуальної власності, а також ті, хто «повною мірою використовує потенціал Інтернет мережі» (служби безпеки різних країн, організації, що накопичують та торгують інформацією, окремі кіберзлочинці тощо). Так, у всіх категоріях наявні порушення прав інтелектуальної власності. В сьогоденних реаліях захищати ці права складно.

Не зважаючи на те, який об'єкт інтелектуальної власності використовується, завжди, першочерговою задачею на шляху захисту та поновлення власних інтелектуальних прав – є належне підтвердження набуття особою права володіння, користування, розпорядження об'єктом творчої діяльності. Законодавцем закріплена презумпція авторства, у відповідності до якої: за відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору. Однак, не зважаючи на загальні правила, найголовнішим підтвердженням прав власності залишається – отримання відповідного охоронного, дозвільного документу про реєстрацію прав на об'єкт інтелектуальної власності (тобто отримання свідоцтва, патенту).

Отримавши охоронний документ, особі не потрібно доводити власне право на об'єкт, воно є визнаним та безспірним. Піддати сумніву володіння правами власника, можливо виключно у судовому порядку, шляхом доведення порушень процедури реєстрації (отримання дозвільного документу), наприклад, маючи докази того, що об'єкт взагалі не підлягає правовій охороні, або маються сумніви щодо дійсного авторства. Виключно власник має право використовувати об'єкт інтелектуальної власності на власний розсуд і для власної користі. Звичайно, що вказана особа має повноцінне право забороняти іншим особам використовувати такий об'єкт за відсутності його згоди. Тобто, має повноцінне право захищати законні інтереси у сфері інтелектуальної власності [49, с.902].

Таким чином, слід відзначити, що об'єкти правової охорони в мережі Інтернет можуть бути використані або розміщені у електронній формі. Такі об'єкти підлягають правовій охороні (отримання охоронного документа автором),

тобто, надання автору виключних прав (лише автор може використовувати об'єкт а всім іншим потрібна згода автора).

1.3. Захист результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет

У більшості випадків особою, відповідальною за порушення прав інтелектуальної власності в мережі, стає або особа, яка поширила неправомірний контент (споживач телекомунікаційних послуг), або власник веб-сайту, який фактично забезпечує наповнення контенту і вирішує питання щодо «політики» сайту: робити його відкритим для користувачів лише для ознайомлення з інформацією або надавати ще й можливість активної участі у його формуванні. Практикою сприйнято підхід до визнання саме власника веб-сайту основною особою, відповідальною за все, що пов'язано з його змістом, в тому числі щодо товарів, послуг, робіт, інформацію про які оприлюднено на такому віртуальному ресурсі. Обґрунтованим поясненням такого явища є складність встановлення безпосереднього порушника у зв'язку із можливістю майже безперешкодного доступу до Інтернет-сайту будь-якою особою фактично з різних місць земної кулі. Відповідно ставиться питання про відповідальність власника веб-сайту за наявність матеріалів на ньому, які порушують права інтелектуальної власності, що належать іншій особі [23, с.10].

Аналіз науково-теоретичної бази за темою дослідження дає підстави виокремити декілька підходів щодо класифікації засобів захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Так, зокрема, П. О. Лиска пропонує класифікувати їх на дві групи:

- 1) превентивні;
- 2) післяфактові [49, с.902-903].

Досить цікавим методом є криптографічне перетворення матеріалів. Тобто, мова йде про впровадження шифрувань при копіюванні, або взагалі про технічне виключення можливості копіювання. Наприклад, така система, як SCMS

дозволяє виготовити виключно одну копію, повністю унеможливлюючи подальше копіювання. Зазначені методи є досить цікавими, але їх застосування безпосередньо потребує проведення спеціальних розробок у сфері інформатизації та комп'ютеризації, а отже, завжди потребує додаткового фінансування. Найпростішим та найменш затратним заходом превентивного характеру порушень прав інтелектуальної власності є використання цифрового підпису, використання значку копірайта (©), цифрових марок, «цифрових водяних знаків» [49, с.902].

Вказані позначення є прямим ідентифікатором справжнього власника. Звичайно, що при виниклому умислі використати об'єкт інтелектуальної власності, такий ідентифікатор не стане належною перепорою у реалізації задуму. Але, особі необхідно бути вжити заходів щодо усунення такого ідентифікатору, що може стати опосередкованою причиною обрати «більш спрощений варіант». До того ж, використання ідентифікатору дозволяє повідомити кожному, що у об'єкта є власник, він не є загальноновживаним, а незаконне використання останнього, без згоди власника, тягне за собою законодавчо закріплену відповідальність [49, с.902].

Ще одним попереджувальним заходом, на який варто звернути увагу, це використання на сторінках сайтів повідомлень про заборону копіювання без посилання на дійсного автора. Такий метод не потребує надфантастичних зусиль, але є і не є безсумнівною гарантією недопущення порушень прав інтелектуальної власності. Однак таке повідомлення може мати психологічно емоційний вплив на особу-порушника, підтвердженням того, що особі повідомлялося про охорону авторських і суміжних прав [49, с.902].

Стосовно засобів захисту прав інтелектуальної власності, які необхідно вживати, коли порушення вже має місце (постфактових засобів захисту), то їх, як вважає науковець, також умовно можна поділити на два види: ті, що використовуються у досудовому порядку, та ті, що використовуються шляхом використання конституційного права на суд. Досудовий засіб захисту передбачає направлення відповідних повідомлень про порушення авторських і суміжних

прав, направлення претензій, що може також супроводжуватися пропозицією укласти ліцензійний договір, перетворюючи порушення на вигідну, комерційну пропозицію. Таке вжиття заходів є одночасно і самостійним засобом усунення порушень, і підготовчим способом при зверненні до суду [49, с.902].

Досудовим засобом також є направлення відповідних скарг, звернень, повідомлень про факт порушень прав інтелектуальної власності до: Антимонопольного комітету України, функціональні обов'язки посадових осіб яких, надають змогу притягнути до законодавчо-встановленої відповідальності осіб-порушників за неправомірне використання об'єктів чужої творчої діяльності [49, с.902-903].

Що ж стосується судового захисту, то, відповідно до ст. 432 Цивільного кодексу України [2], кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності. Судовий орган за результатами розгляду справи може постановити такі рішення: про застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів (п. 1 ч. 2 ст. 432 Цивільного кодексу України); про застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності; про опублікування в засобах масової інформації відомостей стосовно порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення (п. 6 ч. 2 ст. 432 Цивільного кодексу України).

У той же час, І. Є. Якубівський поділяє способи захисту прав інтелектуальної власності за їх цільовою спрямованістю на три групи:

- 1) припинювальні – спрямовані на припинення порушення майнових прав інтелектуальної власності;
- 2) відновлювальні – спрямовані на відновлення становища, яке існувало до порушення майнових прав інтелектуальної власності;
- 3) компенсаційні – спрямовані на компенсацію майнових втрат та (або) моральної шкоди, яких зазнав правоволоділець внаслідок порушення майнових прав інтелектуальної власності [79, с.43].

На нашу думку, обидві вищенаведені класифікації заслуговують на увагу та можуть бути інтерпретовані до способів захисту прав інтелектуальної власності, що порушені в мережі Інтернет.

Крім того, керуючись положеннями законодавства доцільно також запропонувати класифікувати засоби захисту прав інтелектуальної власності, що порушені в мережі Інтернет залежно від виду передбаченої законодавством відповідальності за те чи інше порушення. Маємо на увазі класифікацію на:

1) адміністративно-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності, що порушені в мережі Інтернет. Для прикладу, згідно протоколу про адміністративне правопорушення серія АПР18 № 616088 від 14.11.2019 року, 20.05.2019 року о 11-37 год. ОСОБА_1 за адресою: АДРЕСА_1 через мережу Інтернет здійснював реалізацію рушника з написом «HUGO BOSS» без відповідного дозволу компанії HUGO BOSS Trade Mark Management GmbH & Co.KG на використання торговельної марки HUGO BOSS, чим порушив права на об'єкт інтелектуальної власності [20];

2) цивільно-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності, що порушені в мережі Інтернет. Так, наприклад, рішенням Дарницького районного суду міста Києва від 03 грудня 2019 року було зобов'язано відповідача припинити порушення авторського права ОСОБА_2 шляхом вилучення в повному обсязі з веб-сайту ОСОБА_1 «ІНФОРМАЦІЯ_5» (ІНФОРМАЦІЯ_7) твору ОСОБА_2, який розміщено за посиланням: ІНФОРМАЦІЯ_8 та опублікувати на своєму сайті «ІНФОРМАЦІЯ_5» інформацію, що опублікований на цьому ж сайті 17 серпня 2019 року твір є порушенням авторського права ОСОБА_2 через неправомірне копіювання текстів веб-сайту ІНФОРМАЦІЯ_13 з одночасним наведенням тексту рішення Дарницького районного суду міста Києва від 03 грудня 2019 року у цивільній справі №753/17250/18, провадження №2/753/330/19 [20];

3) кримінально-правові засоби захисту прав інтелектуальної власності, що порушені в мережі Інтернет. Так, зокрема, 04 вересня 2020 року Ленінський районний суд м. Запоріжжя розглянувши в підготовчому судовому засіданні

матеріали кримінального провадження встановив: «У січні 2019 року ОСОБА_1, переслідуючи корисливу мету, володіючи достатнім рівнем технічних та комп'ютерних знань, став на шлях вчинення умисних корисливих злочинів, пов'язаних із несанкціонованим втручанням в роботу мереж електрозв'язку. Згідно розробленого плану ОСОБА_1 підшукував осіб, котрим за грошову винагороду встановлював супутникове обладнання з підключенням до нього цифрового ресиверу супутникового телебачення моделі «Sat Integral1228» основним призначенням якого є прийняття, обробка та декодування сигналів супутникового цифрового телебачення з подальшим його відтворенням за допомогою телевізору. Розмістив оголошення за допомогою мережі Інтернет, на інтернет-сайті «olx.ua», де в якості контакту залишив свій абонентський номер телефону НОМЕР_1. В тексті до оголошення вказав, що він здійснює встановлення супутникового обладнання на території м. Запоріжжя та за допомогою серверів кардшарингу, тобто декодування сигналів супутникового цифрового телебачення та каналів з обмеженим доступом з подальшим його відтворенням на телевізорі за допомогою заздалегідь придбаного ТВ-ресиверу, який використовуючи мережу Інтернет, відтворює цифровий сигнал каналів «Футбол 1» та «Футбол 2», що передаються в мережі кабельного телебачення та належать на праві інтелектуальної власності ТОВ «ТРК Україна» представником якої з захисту прав інтелектуальної власності на підставі відповідної довіреності є ТОВ «Юридична фірма «Віндекс».

ТОВ «ТРК «Україна» володіє виключними майновими суміжними правами на програми, що виготовляються та транслюються телеканалами «Футбол 1» та «Футбол 2» та власником/законним володільцем прав на об'єкті авторського права і суміжних прав - передачі, що транслюються на телеканалах «Футбол 1» та «Футбол 2».

З метою реалізації злочинного умислу, 21 січня 2019 року ОСОБА_1 знаходячись за адресою: АДРЕСА_2, здійснив встановлення супутникового обладнання та підключив його до HD ресиверу «Sat Integral1228» sn: 3218395SHM40744, який приніс з собою. Вказаний ресивер ОСОБА_1 приєднав

до телевізора та за допомогою налаштування ресиверу підключив до мережі «Wi-fi», після чого здійснив налаштування тюнеру та налагодив відтворення каналів супутникового зв'язку на телевізор в кількості 208 каналів, серед яких знаходилися канали кабельного телебачення «Футбол 1» та «Футбол 2» [17].

Захист прав інтелектуальної власності є утрудненим у соціальних мережах через те, що вимагає залучення у цей процес третьої особи – адміністратора такої мережі, адже у разі відмови добровільно припинити порушення адміністратор мережі повинен буде запобігти цьому через видалення аккаунту або інформації, що містить порушення з нього. Зазвичай, передбачаючи таку можливість, соціальні мережі містять відповідні положення у правилах користування, що згодом дають їм можливість реагувати на такі порушення. Так, серед правил користування Facebook міститься правило, відповідно до якого користувачі використовують власні імена та назви у своїх аккаунтах [19], а отже, відповідно до правил, сторінка з однойменною назвою бренду або публічної особи може піддаватися адмініструванню тільки уповноваженим представником бренду, юридичної особи або публічною особою. Відповідні положення містяться і в правилах користування Instagram: «Ми забезпечимо вас можливостями захистити своє право інтелектуальної власності. Якщо ви неодноразово порушуєте права на об'єкти інтелектуальної власності, що належать іншим людям, ми у відповідних випадках відімкнемо ваш обліковий запис» [18].

Особливості роботи у соціальних мережах та правила приєднання до них не вимагають того, щоб перевірка справжнього відношення особи до контенту сторінки здійснювалась на етапі реєстрації. Однак у разі виявлення порушення у вигляді аккаунт сквоттінгу власник торгової марки може повідомити адміністратора про відповідне порушення, а відповідна мережа – заборонити використання такого аккаунту у майбутньому. При цьому достатньо посилання на порушення правил користування соціальною мережею. Отже, за правилами соціальної мережі презюмується, що особа, розміщуючи на сторінці інформацію з використанням знака для товарів і послуг, має право на це; якщо ж це не так, уповноважена особа, яка зазначена у свідоцтві як правоволоділець, може подати

заперечення про використання знаку до адміністрації сайту з вимогою припинити таке використання. Для вчинення такої дії необхідно надати свідоцтво, що підтверджує відповідні права.

Більшої шкоди може завдати порушення прав на знак для товарів і послуг у разі реалізації товарів через сторінку у соціальній мережі з використанням знаку для товарів і послуг особою, яка не є власником прав на нього. Приклад такого порушення описаний у рішенні Солом'янського районного суду від 24.12.2014 у справі № 760/26510/14-ц. Суд визнав порушенням розміщення у мережі Інтернет, у тому числі на сторінках соціальних мереж facebook; instagram; twitter ювелірних виробів для продажу [15]. Усі товари були марковані знаком для товарів і послуг, права на які належали іншій особі – позивачу. Вирішуючи дану справу, суд виходив із того, що реалізовувати товари, марковані знаком для товарів і послуг, у тому числі і через сторінки соціальних мереж можуть тільки ті суб'єкти, які мають такі права, підтверджені свідоцтвом.

Спеціальним засобом захисту може бути вимога про зобов'язання направити до Всесвітньої організації інтелектуальної власності повідомлення про припинення чинності міжнародної реєстрації на знак для товарів і послуг в Україні та опублікувати відомості про припинення чинності міжнародної реєстрації в офіційному бюлетені «Промислова власність». Так, у судовій справі за позовом ТзОВ «Фармюніон БСВ Девелопмент» до Компанії DBOUK Khalil та Державної служби інтелектуальної власності України про дострокове припинення дії міжнародної реєстрації знаку для товарів і послуг суд встановив наступне. Позивач здійснює господарську діяльність з виробництва продукції, яка відноситься до 05 класу Міжнародної кваліфікації товарів і послуг, та має намір зареєструвати в Україні позначення на знаки для товарів і послуг «MAMALAC». У зв'язку з наявністю в Україні міжнародної реєстрації на цей знак позивач позбавлений права на реєстрацію та використання у своїй діяльності на території України знаку «MAMALAC». Ні відповідач-1, ні інші особи під його контролем не здійснювали жодної з дій, які визнаються використанням знаку для товарів та послуг «MAMALAC» на території України

протягом більш ніж трьох років. Відповідно до довідки ДП «МОНІТОРИНГ ЗМІ» товари та послуги під позначенням «MAMALAC» на телебаченні, радіо та у друкованих засобах інформації не рекламувались. Відтак суд позов задовольнив [13].

Вирішенням проблем захисту об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті має стати, перш за все, спеціалізоване законодавче регулювання у державі. Тоді б автори не боялись таких негативних явищ, як плагіат, піратство, а електронні бібліотеки могли б повноправно працювати належним чином, не ставлячи під загрозу чийсь права. У такому разі користувачі зможуть знаходити необхідну їм інформацію в зручний для них спосіб і не порушуючи закон, а автори будуть у спокої за свої авторські права [45, с.53-54].

Задля забезпечення здійснення прав інтелектуальної власності в мережі доцільно було б внести деякі законодавчі зміни. Адже, незважаючи на деклароване дотримання виняткових прав, наприклад, соціальні мережі не зацікавлені в тому, щоб впроваджувати технічні засоби захисту прав авторів. При цьому йдеться не тільки про монетизацію творів, а й про механізми захисту прав авторів. На цей час технологія «цифрових відбитків» розвинена досить, щоб блокувати завантаження спірною інформацією на сайті, проте соціальні мережі не поспішають їх впроваджувати, користуючись в тому числі прецедентними судовими рішеннями. Як показав досвід Digital millenium copyright Act, соціальні мережі готові поступитися своїми інтересами лише за умови реальної загрози з боку регулятора. Поки впровадження технології «цифрових відбитків» не буде встановлено законодавчо, соціальні мережі продовжать наполягати на технічній неможливості такого впровадження [65, с.129]. Вбачається за необхідне введення спеціального законодавчого регулювання соціальних мереж, що дозволить передусім захистити права користувачів щодо розпорядження ними своєю інтелектуальною власністю. Однак такий закон не повинен встановлювати каральні санкції, обмежувати доступ до соціальних мереж у зв'язку з віковим цензом або іншими особистісними приналежностями. Тобто, майбутнє регулювання має, насамперед, вирішувати приватноправові питання

функціонування соціальних мереж, а не завдання патріотичного виховання і національної політики [65, с.129].

Таким чином, слід відзначити, що у даному розділі ми дослідили мережу інтернет як середовище реалізації прав інтелектуальної власності; визначили об'єкти правовідносин щодо розміщення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет; проаналізували захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

2.1. Види та способи порушення авторських прав в мережі Інтернет

Головною проблемою, що виникає при використанні об'єкту інтелектуальної власності в Інтернеті, є безконтрольний експорт та імпорт об'єктів авторського права, оскільки твір стає доступним для кожного, хто бажає його відтворити, скопіювати, скопіювати тощо [29, с. 27]. Така ситуація обумовлює вчинення порушень авторських прав в мережі інтернет.

Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (ч. 1 ст. 34) [8] визначає порушення як «будь-яке посягання на право власника патенту». Подібне визначення міститься у Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [6], у Законі України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [8]. Дещо інший прийом розкриття поняття порушення використав законодавець у Законі України «Про правову охорону географічних зазначень» [5]: будь-яке посягання на права, що впливають з реєстрації географічного зазначення, тягне за собою відповідальність згідно з закону. На вимогу будь-якої особи, яка має право використовувати географічне зазначення, або органу державної влади таке порушення повинно бути припинене, а порушник зобов'язаний відшкодувати заподіяну шкоду (ст. 23 Закону). У Законі України «Про охорону прав на сорти рослин» [7] поняття «порушення» пов'язується з наявністю, точніше відсутністю, дозволу особи на використання та здійснення інших дій щодо сорту рослин (ст. 53).

Спробуємо з'ясувати сутність дефініції «порушення авторських прав в мережі Інтернет». У даному контексті заслуговує уваги думка А. В. Кирилюк, яка розуміє під порушенням авторських прав в мережі Інтернет будь-які прямі чи непрямі дії особи, спрямовані на порушення прав та інтересів суб'єктів авторського права, що їм надані законом або передбачені договором, здійснені за

допомогою мережі Інтернет [43, с.120]. Проте, на нашу думку, запропоноване визначення потребує доповнення з урахуванням розуміння порушення права інтелектуальної власності та розуміння поняття Інтернету наведеного в науковій літературі.

Так, О. А. Підпригора вважає, що порушенням права інтелектуальної власності потрібно визнавати будь-яке посягання на це право [58]. У свою чергу, Р. Б. Шишка пропонує порушенням права інтелектуальної власності вважати таке діяння, яке передбачене як таке нормою права, але призводить до негативних для потерпілої особи наслідків і можливості застосування способів і форм захисту суб'єктивного права чи охоронюваного інтересу [76, с. 368]. І. М. Рассолов порушенням майнових прав автора визнає копіювання матеріалів з сайту, відтворення бази даних, розповсюдження, модифікацію та інше використання [61, с. 152].

Враховуючи вищевказане, на нашу думку, під порушенням авторських прав в мережі Інтернет варто розуміти будь-які прямі чи непрямі дії особи, що посягає права та інтереси суб'єктів авторського права, що їм надані законом або передбачені договором, здійснені за допомогою всесвітньої інформаційної системи загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами, та призводить до негативних для потерпілої особи наслідків і можливості застосування способів і форм захисту суб'єктивного права чи охоронюваного інтересу.

Цілком слушною видається нам пропозиція Є. Фесенко щодо доцільності закріпити на законодавчому рівні загальні критерії, які б допомогли у судовій практиці кваліфікувати певні дії як посягання на права інтелектуальної власності, оскільки важко визначитися з тим, що саме потрібно розуміти під посяганням на права інтелектуальної власності у зв'язку з відсутністю будь-яких визначень у законодавстві [72, с.80]. Однак, на нашу думку, доцільно було б не лише закріпити критерії, а й запропоноване нами вище трактування.

Національне законодавство у ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3] містить перелік дій, які можуть кваліфікуватися як порушення авторського права, а відтак, і як підстави для звернення до суду за захистом.

Цілком погоджуємося з А. О. Штефан у тому, що такий підхід законодавця є абсолютно вірним, оскільки він обумовлений тим, що сучасний розвиток технологій значно розширив діапазон можливих правопорушень у сфері реалізації результатів творчої, інтелектуальної діяльності, у тому числі й у сфері авторського права [77, с. 5].

У той же час, обраний законодавцем підхід, на нашу думку, додатково підкреслює правильність та доцільність наших висновків щодо законодавчого закріплення визначення та критеріїв таких порушень.

З'ясувавши сутність категорії «порушення авторських прав в мережі Інтернет» перейдемо до розгляду їх видів. Насамперед, зауважимо, що Штефан О. [77, с.10], при зазначенні класифікації порушень авторських прав розподіляє їх на два види. До першого відносяться правопорушення, суб'єкти яких безпосередньо своїми діями порушують авторське право. До таких порушень відносяться, зокрема порушення особистих немайнових прав суб'єктів авторського права шляхом: порушення цілісності твору та порушення права на ім'я автора; незаконного використання, в тому числі й розповсюдження, об'єктів авторського права; вчинення дій, які одночасно порушують особисті і майнові права суб'єктів авторського права. До другої групи порушень належать ті, які вчинені суб'єктами, дії яких безпосередньо не порушують права творців, але створюють відповідні умови для такого порушення шляхом розробки відповідних технологій, використання яких застосовує правопорушник, дії якого безпосередньо спрямовані на порушення авторського права. Наприклад, розробка технологій, що дозволяють усунути технічні засоби захисту об'єктів авторського права або дозволяють вилучити та/або замінити інформацію на об'єкті авторського права щодо їх законного правовласника. Слід зазначити, що в першому випадку відбувається пряме посягання на особисті та/або майнові

права на об'єкти авторського права, в цьому випадку матиме місце так зване «пряме» правопорушення. У другому випадку – «непряме» правопорушення, яке створює умови для вчинення прямого порушення іншими особами [43, с.119].

Порушення прав автора можуть бути пов'язані з порушенням його особистих немайнових або майнових авторських прав [45, с.54]. Найпоширенішими порушеннями авторського права є правопорушення, пов'язані з незаконним використанням виключних майнових прав авторів творів та незаконне розповсюдження творів. Так, прикладом зазначених порушень авторського права є розміщення без отримання відповідного дозволу автора (або авторів) чи інших правовласників творів на Internet-сайтах для вільного (платного чи безплатного) доступу, оприлюднення творів у громадських закладах за плату чи без такої (без сплати закладом роялті), завантаження твору або його частини в пам'ять мобільного телефону, планшету за плату або без такої тощо. При цьому, більшість порушень авторських прав в Інтернеті виражається в незаконному відтворенні і копіюванні музичних, художніх, літературних творів чи комп'ютерних програм без попереднього надання на це згоди автором чи правовласником [43, с.118].

Розглянемо детальніше деякі найбільш поширені види порушень. Особливої уваги заслуговує також таке порушення авторського права, як плагіат. Як плагіат кваліфікується не зазначення імені автора та джерела запозичення при використанні чужого уривка твору [58, с.12]. Плагіатом вважається опублікування повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [62, с. 18].

Плагіат — це протиправна дія, що полягає у використанні чужого твору чи охороноздатної частини під іменем особи, котра не є автором цього твору та без отримання належного дозволу на таке використання від справжнього автора або іншого правовласника. Якщо дозвіл заздалегідь був належним чином отриманий, то йдеться про добросовісне використання. Вказане не стосується творів, які мають бути створенні автором самостійно (та) чи з обов'язковим дотриманням умов вільного використання творів, наприклад, на вимогу правил проведення

певного конкурсу чи нормативно-правових актів тощо. До таких творів належать: дисертаційні роботи, дипломні роботи, твори створенні на фотоконкурс тощо [62, с.14].

Незаконне копіювання як одна з проблем захисту авторського права завдає значної шкоди авторам книг, фільмів, авторам та виконавцям музичних творів, оскільки перешкоджає їм отримувати доходи за їхню діяльність та утримує їх від подальшого інвестування в творчу діяльність, що може навіть підірвати розвиток тієї чи іншої сфери творчої діяльності [56, с. 236].

Цікаво зауважити, що плагіатом не вважається використання змісту, суті, ідеї, теорії, концепції чужих творів шляхом цитування (обов'язкове посилання на автора). Крім того, одним із способів плагіату є несанкціонований переклад і подання перекладеного тексту як свого власного без посилання на першоджерело [31, с. 18].

Згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права» до порушень авторського права належить також піратство, тобто використання та поширення контрафактних примірників творів (включаючи програмні продукти та бази даних) [3]. Термін «Інтернет-піратство» варто розуміти як порушення особистих немайнових прав суб'єктів авторського права, що може проявлятися в діях, які можливі у формах: незаконного відтворення; незаконного тиражування та розповсюдження; незаконного оприлюднення і опублікування; незаконного використання засобів обходу технічних засобів захисту; незаконного розміщення електронної (цифрової) інформації, і полягає в незаконному привласненні будь-якого об'єкта авторського права чи (або) його частини особою, яка не є його автором, за порушення якого винна особа притягується до юридичної відповідальності [47, с.86].

Піратство у сфері інтелектуальної власності - використання об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання комерційної вигоди без згоди правовласників [73, с. 330].

Непідготовленість державних службовців у сфері захисту авторського права також створює проблему у боротьбі з піратством. Низький рівень

підготовки, відсутність спеціальних знань із цього приводу призводять до прийняття невірних рішень та визивають недовіру у суспільства [46, с.138].

Суть Інтернет піратства полягає у відтворенні і розповсюдженні мережею фільмів, музичних творів, комп'ютерних програм, іграшок, інших об'єктів, що підпадають під охорону авторського права, без дозволу автора або іншої особи, яка має виключні та майнові права без дозволу на їх використання у встановленому законом порядку.

До основних видів піратства відносяться:

1) Аудіопіратство – копіювання та розповсюдження копій музичних композицій. Враховуються продаж музичних альбомів на аудіокасетах і компакт-дисках та розповсюдження музичних композицій з використанням комп'ютерної мережі. Історично, одна з перших форм піратства.

Способи ведення піратської діяльності у сфері звукозапису:

- найпростіша форма піратства, за якої відбувається копіювання оригінального запису з максимальним наближенням піратських носіїв до оригіналу за якістю та упаковкою;

- кінцева форма піратства, за якої здійснюються недозволені запис виступів виконавців з подальшим тиражуванням та продажем або недозволене ввезення такої продукції на територію певної держави.

2) Відеопіратство – розповсюдження копій фільмів або телепередач на дисках, касетах та шляхом копіювання через комп'ютерні мережі [73, с.331].

Відомо, що наша держава посідає перше місце в списку держав, котрі регулярно порушують авторські права. Наприклад, згідно з даними досліджень компанії Microsoft, 85 % програмних продуктів від Microsoft в Україні є неліцензійними, тобто більшість операційних систем чи офісних програм від Microsoft були завантажені чи активовані незаконним способом. Очевидним є той факт, що кожний виробник програмного забезпечення прагне того, щоб його робота була оцінена та оплачена, але в наших обставинах зробити це надто важко, адже механізм боротьби з піратством в Україні також вимагає вдосконалень. Надто серйозні труднощі створює ще й той факт, що найчастіше

неліцензійні програмні продукти поширюються вже не дисками чи дискетами, а просто мережею Інтернет, де досить складно визначити людину, що порушує права на інтелектуальну власність [34, с.69].

Останнє в переліку особистих немайнових прав автора – право на збереження цілісності твору (за ЦК України право на недоторканність), яке означає юридично закріплену можливість автора вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо [42, с. 50].

Зміст права на збереження цілісності твору полягає у тому, що при виданні, публічній демонстрації чи іншому використанні твору забороняється без згоди автора вносити будь-які зміни як в сам твір, так і в його назву, доповнювати твір ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями та будь-якими іншими поясненнями. Без згоди автора забороняється скорочувати обсяг твору, змінювати чи замінювати його складові частини, хоча б на думку користувача, такі зміни б і покращили твір. Без згоди автора не можна змінювати чи виключати з твору авторські присвячення, епіграфи, анотації тощо [41, с. 207].

Варто зазначити, що обриси правопорушень у сфері авторсько-правових відносин у мережі Інтернет значною мірою зміщуються. По-перше, суб'єкт правопорушення стає важкопомітним, особливо якщо він оперує з пересічного Інтернет-кафе або іншого місця загального користування. По-друге, правопорушення у віртуальному світі тривалий час може залишатися непоміченим, оскільки відбувається воно в режимі «online», а ніякого моніторингу за правовим порядком у мережі Інтернет поки не ведеться. По-третє, твір, що не має спеціального захисту, з моменту розміщення його в мережі Інтернет стає легкодоступним для кожного, хто забажає його відтворити, скопіювати, використовувати в компіляції, змінити, нарешті, з метою нашкодити

репутації автора. І цей процес стає незворотним у зв'язку з тим, що підробка встигла широко поширитися в мережі [52, с. 61].

Однак не всі дії, навіть всупереч інтересам творця, є посяганням на його права. Спотворення твору відомого автора з метою його розміщення у мережі Інтернет під іменем цього автора – дія, що суперечить інтересам автора, і, на перший погляд, зазіхає на його право на недоторканність твору. Але доки такий спотворений твір знаходиться лише у особи, яка його спотворила, і ця особа ніяких інших дій для реалізації поставленої мети не вчиняє – посягання на право інтелектуальної власності ще немає [51, с. 256]. Таким чином, слід відзначити, що право не заходить так далеко у свободу людини, щоб наказувати за власні, хоч і негативні думки, переробки творів, які вона не виносить на публіку. В іншому випадку, у разі видання спотвореного твору певного автора або вчиненні підготовчих дій щодо продажу такого твору, буде мати місце посягання на права інтелектуальної власності.

2.2. Захист авторських прав, що порушені в мережі Інтернет

Як відомо, відповідно до Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [1].

Відповідно до ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права», захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Таким чином, вжиття заходів щодо вирішення спорів про порушення авторського права і суміжних прав відбувається в позасудовому та судовому порядку (причому позасудовий порядок захисту авторського права і суміжних прав є необов'язковим) [50].

Що стосується позасудових способів захисту авторських прав, що згідно з ч. 1 ст. 52 (1) Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3], що визначає порядок припинення порушень авторського права та (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет, у випадку порушення будь-якою особою авторського права та (або) суміжних прав, вчиненого з використанням мережі Інтернет, суб'єкт авторського права та (або) суміжних прав має право звернутися до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (на якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення.

Порядок захисту авторського права та (або) суміжних прав, визначений цією статтею, є позасудовим. Способи захисту, строки реагування осіб, до яких була надіслана заява, застосовуються до відносин, пов'язаних з використанням аудіовізуальних творів, музичних творів, комп'ютерних програм, відеограм, фонограм, передач (програм) організацій мовлення.

Встановлюється вимога до власників веб-сайтів повідомляти свої контактні дані для оперативного зв'язку з ними. У ч. 7 ст. 52 (1) Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3] вказується, що заявник у визначених випадках має право звернутися безпосередньо до постачальника послуг хостингу, який надає послуги та (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, із заявою про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту.

Для захисту порушених прав в Інтернеті існує певна система дій суб'єктів. Зафіксувавши порушення авторських прав, автор самостійно або через уповноважену особу завжди може звернутися до суду з метою захисту своїх прав і вимагати компенсації за те, що без його відома було використано об'єкт інтелектуальної власності, а також за те, що у зв'язку з цим автором була втрачена певна вигода матеріального характеру.

Суб'єкт порушеного авторського права може подати позов до суду про припинення порушення. Так, наприклад, позивач ФОП ОСОБА_3 звернувся до суду із позовом до відповідачки ОСОБА_4 про припинення порушення авторських прав, мотивуючи свої вимоги тим, що він є підприємцем, діяльність

якого пов'язана із послугами фотографії, організації фотозйомок, організації дитячих творчих заходів, продюсерськими послугами, показами моди. Позивач зареєстрований як ФОП з 05.10.2011 року. До моменту розірвання шлюбу з відповідачкою позивач розміщував свій веб-сайт на доменному імені ІНФОРМАЦІЯ_3. Саме за дорученням позивача вказаний спірний домен оплачувався (плата за доменне ім'я), позивач міг змістовно наповнювати інформацією веб-сайт на спірному домені (текстові повідомлення, фото, відео та зовнішнє оформлення сторінки в цілому). Відповідачка, як це з'ясувалось пізніше, змінила посилання на IP-адресу, до якої прив'язане доменне ім'я. Оскільки для ведення бізнесу позивачеві потрібно було постійно підтримувати контакт зі споживачами через Інтернет, то позивач зареєстрував інше доменне ім'я ІНФОРМАЦІЯ_3, яке використовує на сьогоднішній день. Відповідачка ж, не маючи оригінальних зображень, але намагаючись наповнити свій сайт на домені ІНФОРМАЦІЯ_3 за стилем і змістом подібно до нового сайту позивача на домені ІНФОРМАЦІЯ_3 використала зображення та інформацію, авторські права на які належать позивачу. На даний час користувач мережі Інтернет, зайшовши на сайт за адресою доменного імені ІНФОРМАЦІЯ_3, бачить неякісний сайт, який не оновлюється, хоча візуально він нагадує новий сайт позивача на домені ІНФОРМАЦІЯ_3. Оскільки відповідачка не має прав використовувати зображення та інформацію, авторські права на які належать позивачу, то навіть реєстрація за відповідачкою доменного імені ІНФОРМАЦІЯ_3 не дає відповідачці жодних авторських прав і повноважень на використання чужої інтелектуальної власності. Відповідачка, не маючи жодного дозволу, на спірному домені розмістила інформацію, що охороняється авторським правом та належить позивачу. Також позивачу належать майнові права інтелектуальної власності на об'єкти авторського права. Відповідно даний позов поданий саме з метою припинення порушень авторських прав позивача, оскільки відповідачка як реєстрант доменного імені ІНФОРМАЦІЯ_3, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, де використані твори без будь-якого дозволу позивача. Більш того відповідачка намагається ввести в оману сервіс Google,

зважаючи, що вона є єдиним правовласником, а відповідно ІНФОРМАЦІЯ_3 є начебто порушником її автентичного сайту. На підставі викладеного позивач звертається до суду з даним позовом, в якому просить зобов'язати ОСОБА_4 припинити порушення майнових авторських прав ОСОБА_3 у мережі Інтернет шляхом використання об'єктів авторського права на веб-сайті, доступ до якого здійснюється через доменне ім'я ІНФОРМАЦІЯ_3; зобов'язати ОСОБА_4 припинити використання та розповсюдження на веб-сайті через доменне ім'я ІНФОРМАЦІЯ_3 належних ОСОБА_3 фотографій у будь-якому форматі та розмірі файлів, включаючи похідні твори. Суд позов задовольнив [14].

Суб'єкт авторського права виключно через суд може подати заяву про попередню судову заборону проти посередників, чії послуги використовуються третьою стороною з метою порушення права інтелектуальної власності (зокрема, щодо провайдерів доступу). Застосування веб-блокування для захисту авторського права та суміжних прав в цілому допускається у практиці Європейського суду з прав людини. Однак судові заборони у вигляді веб-блокування не повинні використовуватися як засоби загального блокування інформації в Інтернеті: як відзначають дослідники питань застосування Посібника Ради Європи з прав людини для Інтернет-користувачів, блокування та фільтрування є засобами обмеження онлайн-доступу до інформації, її поширення в Інтернеті, а отже, мають відповідати вимогам, викладеним у частині 2 статті 10 Європейської конвенції з прав людини, і практиці її застосування Європейським Судом з прав людини (далі - ЄСПЛ) [21, с. 68]. При використанні веб-блокування необхідно зважувати різні інтереси і, зокрема, оцінити необхідність повного блокування доступу до веб-сайту [77, с.22].

Так, ЄСПЛ оголосив неприйнятною індивідуальну заяву по справі Акаденіз проти Туреччини (Заява № 20877/10) про порушення ст. 10 Європейська конвенція з прав людини (далі - ЄКПЛ) у зв'язку з тим, що заявник не є потерпілим в розумінні ст. 34 ЄКПЛ, оскільки: судова заборона щодо веб-блокування стосувалась заявника як простого користувача заблокованих веб-сайтів «myspace.com» та «last.fm» лише опосередковано; заявник був

позбавлений можливості використовувати тільки один із засобів прослуховування музики серед багатьох інших; заявник не заявляв, що ці веб-сайти поширювали інформацію, яка становить особливий інтерес для нього або що блокування позбавило його джерела важливої комунікації; інтереси заявника повинні були бути збалансовані стосовно прав суб'єктів авторського права аналогічним чином, як передбачено у ст. 1 Першого протоколу ЄКПЛ [81].

Водночас, у справі Ахмет Йилдирим проти Туреччини (Заява № 3111/10) Суд встановив факт порушення ст. 10 ЄКПЛ у випадку, коли національні суди повністю заблокували доступ потерпілому як власнику і користувачу сервісів GoogleSites до вказаних сервісів (включаючи доступ до власного аккаунту), в той час як передбачене національним законодавством порушення, що стало підставою для цього блокування, мало місце лише на одній із сторінок цього сервісу [80]. При вирішенні питання щодо унеможливлення доступу (веб-блокування) до електронної (цифрової) інформації необхідно брати до уваги також роль та масштаб, суспільне значення веб-сайту, доступ до якого може бути заблокованим.

У справі «Дженгиз та інші проти Туреччини» (Заяви № 48226/10, 14027/11), яка стосувалась блокування доступу до YouTube, Суд дійшов висновку, що мало місце порушення статті 10 ЄКПЛ. У справі було встановлено, що рішення про блокування доступу заявників — професорів права, викладачів різних університетів — до YouTube як активних користувачів протягом тривалого періоду часу вплинуло на їх право отримувати і передавати інформацію та ідеї. Суд зазначив, що YouTube слугує не тільки для розповсюдження художніх та музичних творів, а є великою та популярною платформою, що надає можливість передавати інформацію, яка представляє особливий інтерес, зокрема, з політичних і соціальних питань, і висловлюватися цивільним журналістам, слугувати засобом зв'язку. Суд визнав, що у внутрішньодержавному законодавстві не існувало будь-яких положень, що дозволяють судам Туреччини встановлювати повну заборону на доступ до YouTube у зв'язку з вмістом одного з роликів, що там розміщені [82].

У цій справі Європейський Суд зазначив, що заявники подали свої скарги до Суду як активні користувачі YouTube і підкреслювали ті наслідки, які оспорювана міра по блокуванню мала для їх наукової роботи, а також важливі особливості Інтернет-сайту YouTube. Зокрема, заявники стверджували, що за допомогою своїх облікових записів на YouTube вони не тільки використовували цю платформу для доступу до аудіовізуальних творів, що належать до сфери їх професійної діяльності, а й активно завантажували такі файли і обмінювалися ними. Заявники також публікували записи про свою наукову діяльність. В цьому відношенні ця справа є схожою, швидше, зі справою Ахмета Йилдирима, який стверджував, що він публікував свої наукові роботи та свої думки з різних питань на своєму інтернет-сайті, ніж зі справою Акденіз, який був звичайним користувачем інтернет-сайтів. Ця справа відрізняється від справи «Акденіз проти Туреччини» ще й тим, що в останньому випадку Європейський Суд взяв до уваги, серед іншого, той факт, що заявники мали безперешкодний доступ до великого набору музичних творів, які могли прослуховувати різними способами, не порушуючи при цьому положень законодавства про авторське право. Призначення YouTube полягає не тільки для поширення художніх і музичних творів, а й у тому, що він є великою і дуже популярною платформою для політичних дискусій, політичної і соціальної активності. Файли, що поширюються через YouTube, містять, в тому числі, інформацію, яка може становити особливий інтерес для кожного дійсно, оспорювана міра привела до позбавлення доступу до інтернет-сайту, на якому розміщена інформація специфічного для заявників характеру, доступ до якої непросто отримати за допомогою інших засобів. Цей Інтернет-сайт також є для заявників важливим засобом зв'язку. Тому Суд визнав, що повна заборона на доступ до YouTube була невинуватеною.

В Україні сформувалася розгалужена практика розгляду справ у спорах, що виникають у зв'язку з порушеннями прав інтелектуальної власності. Однією з проблем під час розгляду цієї категорії справ є визначення судом автора твору. Найкращим доказом для підтвердження авторського та (або) суміжних прав на

твір є свідоцтво про його державну реєстрацію. У разі його відсутності необхідно виходити з того, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» встановлює, що первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору (тобто особа, яка зазначена автором на оригіналі або примірнику твору, якщо тільки відсутні докази іншого (ст. 11 Закону)). Однак, як слушно зауважується в науковій літературі, дане нормативне положення не повністю відображає всю багатогранність терміну «автор», особливо у тому випадку, якщо твір був створений в електронній формі [64, с.78].

У таких випадках необхідно подати позов про визнання. Це позов, за допомогою якого уповноважена особа вимагає захистити її права шляхом підтвердження наявності чи відсутності в неї переважного авторського права [41, с.79-80].

Однак питання захисту своїх прав автором або правоволодільцем також є проблемним, оскільки дані особи не завжди володіють необхідними знаннями у сфері права та не обізнані в процедурі розміщення творів у мережі Інтернет. Держава повинна вживати певних заходів щодо інформування не лише користувачів мережі Інтернет про недопустимість порушення авторських прав, але й також авторів і правоволодільців – про порядок розміщення твору та правові способи його захисту. «Тягар захисту авторських прав лежить, як правило, на самому авторі або на правоволодільцеві авторських прав, тому вони, перш ніж розміщувати твір у мережі Інтернет, повинні вживати певних додаткових дій із захисту своїх авторських прав» [46, с.137-138].

Що ж робити в тому випадку, якщо допис у мережі Інтернет або сторінках соціальних мереж був зроблений під псевдонімом? У такому випадку з метою доведення авторства необхідно вчинити низку дій (зокрема, звернутися до адміністрації соціальної мережі з метою отримання доказів про належність автору ІР-адреси, з якої відбулась публікація).

Належним відповідачем у таких справах є власник веб-сайту, на якому розміщений матеріал, оскільки саме він створив технологічну можливість для

такого розміщення. Однак тут постає питання щодо встановлення власника веб-сайту до моменту подачі позову до суду.

Н. Карташов акцентує увагу на проблемі самого фіксування правопорушення. Адже самостійна фіксація в суді не буде розглядатися як доказ, відповідно, фіксація повинна проводитися компетентним органом чи експертом. Отже, для успішного доказування порушення своїх прав у суді, автор повинен подбати про правильне отримання та подання доказів [39]. Звідси можна вказати на наступну проблему – вартості попередніх судових витрат, які автор має зробити для захисту свого права. Фіксація змісту веб-сторінки, послуги експерта, адвоката не завжди можна вважати співмірними до витраченого часу і бути впевненим що всі докази будуть прийняті судом, а права автора – захищено і поновлено [71, с.84].

До проблем також варто віднести невідповідність кадрів поліції, прокуратури та суду, які не в повному обсязі орієнтуються в законодавстві, що регулює питання інтелектуальної власності. Окрім цього, колізії виникають при визначенні розміру матеріальної шкоди, яка завдана правовласнику, а відсутність конкретних методик з цього питання спричиняють додаткові прогалини. Окрему увагу слід приділити реформуванню інституту судових експертів та скасуванню державної монополії, яка наразі існує в цій сфері [37].

Серед превентивних засобів можна виділити спеціальні програми, які дозволяють виявити плагіат у студентських та наукових роботах. Це, наприклад, програма Anti-Plagiarism [36], яка, за даними мережі інтернет, використовується у понад 300 університетах, серед яких близько 30 українських. Програма Сору Leaks працює з великою базою даних (понад шістдесят трильйонів сторінок), підтримує різні формати файлів, розрізняє будь-яку мову текстів, що перевіряються. Програма Paper Rater є не лише одним із найкращих сервісів перевірки, а ще й пропонує додаткові інструменти, такі як перевірка граматики і написання речень, адже вона була створена лінгвістами. Усі ці програми призначені для виявлення плагіату, проте мають деякі недоліки, зокрема іноді програма виділяє всі випадки збігу, незважаючи на те, що не всі вони є

плагіатом. Однак швидке виявлення неправомірного запозичення чужого матеріалу є значною перевагою таких програм [72, с.82-83].

Під час розгляду питання захисту авторських прав на твори, розміщені в мережі Інтернет, неможливо недооцінити роль Інтернет-посередників – суб'єктів, чийми послугами користуються кінцеві користувачі мережі Інтернет під час здійснення своєї діяльності.

На Інтернет-посередників не покладаються обов'язки відслідковувати, контролювати своїх користувачів. Однак вони можуть попереджувати порушення прав авторів, не допускати матеріали, які містили б у собі явний плагіат, піратство тощо [46, с.148-149].

Також цікавими, на нашу думку, є запропоновані О.М. Пастуховим наступні способи вирішення існуючих проблем у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет:

1. Використання цифрового підпису. Суть цифрового підпису полягає в тому, що він дозволяє ідентифікувати справжнього автора того чи іншого твору, тим самим знімаючи в контрагента будь-які сумніви про те, з ким він має справу.
2. Використання цифрових марок. Найпоширенішою є система так званих «цифрових водяних знаків», впроваджуваних у твори (тексти, графічні зображення і т.п.) у мережі.
3. Обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в мережі Інтернет. Наприклад, бази даних комерційних сайтів і деяких електронних бібліотек та архівів доступні тільки за попередню плату.
4. Методи криптографічного перетворення матеріалів, такі як шифрування, використання якого дозволяє обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів (наприклад, система – SCMS, що дозволяє виготовити одну копію документа й унеможливило подальше копіювання цього примірника).
5. Створення веб-депозитаріїв, що дозволяють фіксувати об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет і закріплювати їх правовий статус.
6. Обмежена функціональність. За такого підходу, власник авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження.

Такий підхід є одним із шляхів впровадження в життя таких бізнес-моделей як «спробуй перед тим, як купити» та «продавай поліпшені версії».

7. «Годинникова бомба». Аналогічно до прийому з функціональними обмеженнями, за цього підходу власник авторських прав розповсюджує функціонально повноцінний об'єкт інтелектуальної власності, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим.

8. Контракти. Одним із найефективніших та, на жаль, недооцінених правовласниками засобів запобігання порушенню їхніх прав є контракти. За правильного оформлення контракти можуть надати власникам авторського права ширші повноваження щодо контролю за використанням їхніх творів, ніж ті, що надаються їм відповідно до законодавства.

9. Клірингові центри. За такого підходу власники авторського права і суміжних прав на розміщені в Інтернеті твори надають кліринговим центрам повноваження з ліцензування своїх прав на твори. Користувач сплачує збір за видачу ліцензії такому кліринговому центру, а той в свою чергу розподіляє отримані кошти серед власників авторських прав [57, с. 147].

У юридичній літературі висловлюється думка щодо ефективності самозахисту авторських прав у разі їх порушення внаслідок плагіату. Адже звернення з позовною заявою за будь-якого порушення авторських прав не видається ефективним щодо їх захисту [70].

Реалізуючи право на самозахист авторських прав у разі їх порушення внаслідок плагіату, автори і їх правонаступники можуть звертатися до порушника з вимогою про: 1) припинення розповсюдження неправомірно створеного твору; вилучення та припинення подальшої реалізації друкованої продукції, створеної з порушенням авторських прав; 2) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності, неправомірне використання твору без згоди та зазначення імені автора (плагіат); 3) вилучення незаконно створених об'єктів авторського права, зокрема тезисів, статей, дисертацій тощо, з переліку наукових робіт автора-плагіатора; 4)

відшкодування шкоди, завданої автору за порушення його прав внаслідок плагіату [73].

Відбулись зміни Закону України «Про авторське право і суміжні права», запроваджена процедура з блокування незаконного контенту за процедурою «takedown notice».

Варто зазначити, що згадана норма Закону застосовується в основному щодо Інтернет-ресурсів, які знаходяться у правовому полі України, оскільки для більшості популярних онлайн-ресурсів для обміну та публікації контенту діють норми DMCA (Digital Millennium Copyright Act), який надає ефективні інструменти правовласникам через можливість направлення так званих «takedown notice» та захищає від відповідальності власників платформ за дії користувачів. Також більшість онлайн-ресурсів, орієнтованих на західний ринок, беруть до уваги Директиву 2001/29/ЄС, яка запроваджує механізми блокування чи обмеження доступу до спірного контенту шляхом звернення до провайдера чи власника (адміністратора) веб-сайту.

Для прикладу, один з найбільш популярних відео-сервісів YouTube має автоматизовані механізми щодо формування та направлення скарг про порушення авторських прав. Також цей сервіс містить низку технічних засобів для відстежування контенту, який може містити об'єкти авторського права третіх осіб [24, 22].

Проте сучасний рівень захисту авторських прав у мережі Інтернет далекий від ідеалу: 1) неузгодженість законодавства, відсутність спеціальних норм для регулювання Інтернет-відносин, невідповідність норм сучасним реаліям; 2) низький рівень правової культури громадян, упевненість у правомірності своєї поведінки та боротьба за вільний доступ до інформації у мережі Інтернет; 3) недостатнє фінансування заходів щодо боротьби з піратством з боку держави; 4) анонімність користувачів мережі Інтернет, що робить складним або неможливим пошук осіб, винуватих у правопорушенні; 5) недостатній рівень знань авторів та правовласників у сфері захисту авторського права; 6) швидкість розповсюдження неліцензійної продукції мережею Інтернет; 7) складність

фіксації доказів у мережі Інтернет та недостатність технологічного забезпечення осіб, які перешкоджають правопорушенням [68, с.138].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши правову охорону результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет на підставі викладеного в випускній кваліфікаційній роботі матеріалу, можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що протягом останніх десятиліть Інтернет став найпотужнішим засобом розповсюдження об'єктів права інтелектуальної власності, що забезпечує можливість доступу до них та використання необмеженим колом осіб. Однак, розміщення цих об'єктів в Інтернет часто відбувається без згоди і відома правоволодільців, що завдає шкоди їх інтересам. Крім того, в сучасних умовах через створену можливість легкого і швидкого копіювання, відтворення та транскордонного розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності без погіршення їх якості, ефективність традиційної охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності правовими методами значно знизилась.

2. Погоджуючись з позицією, що об'єкти права інтелектуальної власності можуть використовуватись у мережі Інтернет як: контент веб-сайтів (інформація, яка міститься на веб-сайтах); розпізнавальна частина доменних імен; метатеги (HTML-теги, призначення для надання структурованих даних про веб-сторінки), запропоновано доповнити вказаний перелік, виокремивши веб-сайт як самостійний об'єкт інтелектуальної власності, який підлягає охороні в Інтернеті.

Встановлено, що однією з важливих ознак об'єктів інтелектуальної власності, якою вони наділяються при розміщенні в мережі Інтернеті, і яка обумовлює особливості охорони результатів інтелектуальної діяльності в Інтернет-середовищі є їх представлення у цифровій формі.

3. Визначено, що способи захисту результатів інтелектуальної діяльності, права на які були порушені в мережі Інтернет, можна поділити на загальні: припинювальні, відновлювальні; та спеціальні: компенсаційні (подвоєна або потроєна у разі умисного порушення). Залежно від виду відповідальності за порушення: адміністративно-правові, цивільно-правові, кримінально-правові.

Основною метою застосування заходів захисту – попередження в майбутньому порушень і створення можливості впливати на порушення в мережі Інтернет.

4. Встановлено, що з закріпленого Законом України «Про авторське право і суміжні права» переліку порушень авторського права, які дають підстави для захисту таких прав, в мережі Інтернет можуть скоюватись наступні: 1) вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права; 2) Інтернет-піратство; 3) плагіат; 4) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права; 5) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права чи особи, яка здійснює таке управління; 6) розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу суб'єктів авторського права вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

5. Доведено, що під час захисту авторських прав в мережі Інтернет вагомою є роль інтернет-посередників, які можуть застосовувати механізм попередження порушення прав авторів в Інтернеті.

Захист авторських прав в мережі інтернет має свої недоліки такі як: 1) анонімність користувачів мережі, що ускладнює або ж навіть унеможливорює знайти винних осіб у такому правопорушенні; 2) складність фіксувати доказів порушень у мережі Інтернет та неналежне технічне забезпечення осіб, що перешкоджають порушенням; 3) недостатня проінформованість авторів у сфері захисту авторських прав; 4) швидке розповсюдження неправомірної та не ліцензійної продукції в мережі Інтернет.

Враховуючи особливості порушень авторських прав в мережі Інтернет, поряд із загальними способами захисту цивільних прав, чинне законодавство закріплює певні специфічні способи, застосовні тільки в сфері інтелектуальної власності. Такими специфічними заходами є: виплата компенсації замість відшкодування збитків або стягнення доходу; заборона опублікування творів, припинення їх розповсюдження, вилучення (конфіскація) контрафактних

примірників творів та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення.

6. З метою удосконалення правової охорони результатів інтелектуальної діяльності в мережі Інтернет пропонуємо внести наступні **зміни та доповнення** до деяких законодавчих актів України, а саме:

- закріпити у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» поняття інтерактивного надання доступу публіці, під яким розуміти доведення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав до загального відома публіки в мережі Інтернет та (або) будь-яких інших інтерактивних мережах таким чином, що доступ до об'єктів авторського права і (або) суміжних прав стає можливим з будь-якого місця і у будь-який час;

- закріпити визначення порушення авторських прав в мережі Інтернет та критерії таких порушень у ст.1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

- прийняти спеціальний закон у сфері регулювання соціальних мереж, що дозволить передусім захистити права користувачів щодо розпорядження ними своєю інтелектуальною власністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.09.2020).
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. №13. С.64.
4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.
5. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16 червня 1999 р. № 752- XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 32. Ст. 267.
6. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.
7. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст. 218
8. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 05 листопада 1997 р. № 621. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28.
9. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 року № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>(дата звернення: 15.09.2020).
10. Про охорону прав на промислові зразки : Закон від 15 грудня 1993 року № 3688-XII. Дата оновлення: 05.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12> (дата звернення 27.09.2020).
11. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

12. Постанова Пленуму Верховного Суду України №5 від 04.06.2010 року.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text> (дата звернення: 27.09.2020).

13. Рішення господарського суду м. Києва від 03.11.2014 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41319248> (дата звернення: 15.09.2020).

14. Рішення Деснянського районного суду м. Києва від 20 січня 2020 року.
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87299861> (дата звернення: 15.09.2020).

15. Рішення Солом'янського районного суду від 24.12.2014 у справі № 760/26510/14-ц про заборону та зобов'язання вчинення певних дій та здійснення переделегування доменних імен URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42182855> (дата звернення: 15.09.2020).

16. Рішення Дарницького районного суду міста Києва від 03 грудня 2019 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86055911> (дата звернення: 15.09.2020).

17. Вирок Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 04 вересня 2020 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91433712> (дата звернення: 15.09.2020).

18. Правила користування Інстаграм URL: <https://help.instagram.com/478745558852511> (дата звернення: 15.09.2020).

19. Правила користування Фейсбук URL: <https://www.facebook.com/legal/terms> (дата звернення: 15.09.2020).

20. Аврамова О. Є., Разіна О. І. Проблеми захисту авторських прав в Інтернеті. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. Харків: НТУ «ХПІ», 2013. № 6(980). С. 26-29.

21. Амбруш Г. Л. Коваль О., Яницька О. Л. Деякі проблеми захисту авторських прав у мережі Інтернет Україна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №6. С.147-150.

22. Андрощук Г. Незаконне поширення е-газет через месенжери: наслідки для порушення авторських прав. *Юридична газета*. 08 вересня 2020 року. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske->

pravo/nezakonne-poshirennya-egazet-cherez-mesenzheri-naslidki-dlya-porushennya-avtorskih-prav.html (дата звернення: 15.09.2020).

23. Атаманова Ю. Є. Захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет: світовий досвід та вітчизняні перспективи. Право та інновації. 2014. №3. С.7-14.

24. Брудняк С. Порухення авторських прав користувачами онлайн-платформ. Юридична газета. 08 липня 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/porushennya-avtorskih-prav-koristuvachami-onlaynplatform.html> (дата звернення: 15.09.2020).

25. Бутурліна О. В. Авторське право та інтелектуальна власність в контексті академічної доброчесності. *Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян* (Республіка Польща, Варшава, 02.03 – 11.03.2020). Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. Варшава, 2020. 179 с., С.19-22.

26. Борисова В. І. Цивільне право: підручник у 2 т. В. І. Борисова, Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова. Харків : Право. 2011. Т. 1. 656 с.

27. Бенедисюк І. М. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / І. М. Бенедисюк. Київ, 2018. С. 424.

28. Верещака А. Ю. Особливості захисту авторських прав на фотографію: правові аспекти. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2018. № 9. С.43-45.

29. Голубева О. В., Новосад А. С. Доказування при захисті прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (ДДУВС, 23.11.2018)*. 224 с., С.37-38.

30. Горкуша М. Ю. Шляхи запровадження правового механізму захисту прав інтелектуальної власності порушених в мережі Інтернет.

URL://<http://bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/2013/cd0c0178efcbf71abd45240e7cb48474.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).

31. Гуменюк О., Арданов О. Плагіат та інші актуальні проблеми реалізації авторського права у діяльності засобів масової інформації. *Інтелектуальна власність*. 2009. № 5. С. 13-21.

32. Гетьман А. П. Правова природа Інтернет-правовідносин. *Правове регулювання відносин у мережі інтернет* : кол. монографія : А. П. Гетьман, С. В. Глібко, К. В. Єфремова. Харків. 2016. Розд. 1, підр. 1.1. С. 8–22.

33. Демцюра О. О. Проблематика правового регулювання захисту авторського права у сфері інформаційних технологій. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2018. № 9. С.68-70.

34. Еннан Р. Є. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 10. С.42–50.

35. Еннан Р. Є. Правова охорона інтелектуальної власності в Європейському союзі: передумови формування, сучасний стан, тенденції розвитку. *Часопис цивілістики*. 2012. №13. С. 130.

36. Етичний кодекс ученого України. URL: <http://ippi.org.ua/etichnii-NodeNs-uchenogo-uNraini> (дата звернення: 15.09.2020).

37. Зозуля Н. Кримінальна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності: проблеми застосування. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kryminalna-vidpovidalnist-za-porushennya-prava-intelektualnoyi-vlasnosti-problemy-zastosuvannya/ (дата звернення: 15.09.2020).

38. Зеров К. О. Охорона об'єктів інтелектуальної власності у мережі Інтернет. *Літня школа з інтелектуальної власності*. 2017. URL: <https://www.slideshare.net/Comedianua/ss-78009492> (дата звернення 27.03.2020).

39. Карташов Н. Проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет. URL: <https://blog.liga.net/user/nkartashov/article/26575> (дата звернення: 15.09.2020).

40. Касперович Я. Л. Плагіат у науці: проблеми та шляхи їх подолання. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2018. № 9. С.100-103.
41. Кирдан Б. В. Види позовів щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. №6(1). С. 79-81.
42. Кирдан Б. В. Захист прав автора в порядку цивільного судочинства: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» (081 – Право). *Національна академія внутрішніх справ*, Київ, 2017. 211 с.
43. Кирилюк А. В. Правопорушення авторських прав у мережі Інтернет: поняття та види. *Часопис цивілістики*. 2017. №22. С.117-121.
44. Коваленко Є. В. Проблеми охорони й захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті. «Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку»: *електронний збірник наукових праць*. Київ: ННІМВ НАУ, 2015. № 1. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/19788/1/Є.Коваленко%20ПРОБЛЕМИ%20ОХОРОНИ%20ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ%20ВЛАСНОСТІ%20В%20ІНТЕРНЕТІ.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).
45. Коваленко І. А. Актуальні проблеми захисту й охорони прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет в умовах глобалізації суспільства та сучасних технологій. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2018. №3. С.52-55.
46. Коваль О. М., Яницька О. Деякі питання захисту прав авторів у мережі Інтернет. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації*. 2019. С.137-138.
47. Коротун О. М. Інтелектуальне піратство: загальнотеоретичні аспекти порушень інтелектуальної власності в мережі Інтернет. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. №4. Том 2. С.82-86.

48. Кудрицкая Т., Чижова Ю. Интеллектуальная собственность и Интернет: трудности взаимосуществования. ЮРИСТ&ЗАКОН. 28.02.2012. № 9 (дата звернення: 15.09.2020).

49. Лиска П. О. Захист прав інтелектуальної власності у всесвітній мережі. *Молодий вчений*. 2017. №11. С. 901-907.

50. Літавський Т. Захист інтелектуальної власності у мережі Інтернет: як це теоретично має працювати. Юридична газета. 25 червня 2020 року. №12. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/zahist-iv-u-merezhi-internet-yak-ce-teoretichno-mae-pracyuvati.html> (дата звернення: 15.09.2020).

51. Луць В.В. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців: моногр. НДІ приватного права і підприємництва АПН України, за заг. ред. В.В. Луця. Т. : *Підручники і посібники*. 2007. С. 256.

52. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права і суміжних прав: погляд на проблему. *Право України*. 2003. № 4. С. 72–75.

53. Митник А., Мороз І. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №12. С.42-46.

54. Немченко А. В. Правове регулювання захисту авторського права у мережі Інтернет. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2018. № 9. С.196-198.

55. Огнев'юк Г. Особливості використання об'єктів інтелектуальної власності соціальних мережах. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №7. С. 21-25.

56. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: підручник за заг. ред. О. А. Підопригори, О. Д. Святоцького. К.: *Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре»*. 2003. С. 696.

57. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті. К.: *Школа*, 2009.С.144.

58. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: навч. посібн. для студ. юрид. вузів і фак. ун-тів. К. : *Юрінком Інтер*. 1998. С. 334.
59. Подолева І. Особливості виникнення та реалізації майнових прав інтелектуальної власності на твори, розміщені в мережі Інтернет. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. №6. С. 51-56.
60. Проблемні питання визначення правової природи і структури правовідносин інтелектуальної власності, що виникають у мережі Інтернет. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2015. С. 159-200.
61. Рассолов И. М. Право и Интернет: теоретические проблемы. 2-е изд., доп. М. : *Норма*. 2009. С. 210 .
62. Семенюк К. Порухення у сфері авторського права: некоректне цитування та плагіат. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. №6. С.5-19.
63. Скрипник В. Л. Захист інтересів власника при примусовому припиненні права власності : монографія. Кременчук : Щербатих, 2018. С. 200.
64. Солончук І. В. Проблеми судового захисту авторських прав у соціальних мережах. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: Матеріали науково-практичної конференції / 26 квітня 2019 р., м. Київ / Упоряд. : Фурашев В. М., Петряєв С. Ю., Барюаш В. А. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка». 2019. 193 с., С.77-80.*
65. Спасова К. І. Порухення немайнових прав інтелектуальної власності в соціальних мережах. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. №3. С.126-130.
66. Справочник по сетям на базе протокола Интернет (IP) и соответствующим темам и вопросам. Женева, 2005. URL: http://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/hdb/D-HDB-IP-2005-PDF-R.pdf (дата звернення: 15.09.2020).

67. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. Львів: Галицький друкар. 2015. С. 280.

68. Тімашов В. О. Захист авторського права в мережі Інтернет: адміністративно-правовий аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. №2(8). С.134-139.

69. Тарасанко Л. Об'єкти авторського права в цифровому середовищі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. Випуск 68.С. 231-239.

70. Ульянова Г.О. самозахист авторських прав за їх порушення внаслідок плагіату. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. №18. С. 111–113.

71. Фещук О. І. Проблеми захисту авторського права в Інтернет просторі та соціальних мережах. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: Матеріали науково-практичної конференції / 26 квітня 2019 р., м. Київ / Упоряд. : Фурашев В. М., Петряєв С. Ю., Барюаш В. А. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка». 2019. С.83-86.*

72. Фесенко Є. Проблемні питання теорії та практики захисту особистих немайнових прав автора. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2017. №3. С.80-84.

73. Ходаківський Є. І., Якобчук В. П., Литвинчук І. Л. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : підручник: 3-тє вид., перероб. та доп. К.: «Центр учбової літератури», 2017. С. 504.

74. Харитоновна О. І., Ульянова Г. О., Кирилук А. В., Симонян Ю. Ю., Бааджи Н. П., Попова Д. Д., Григор'янц Г. І., Бузова Л. І., Мартинюк І. В. Проблемні питання визначення правової природи і структури правовідносин інтелектуальної власності, що виникають у мережі Інтернет. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». МОН України, НУ «ОЮА»*. Одеса: Юрид. л-ра. 2015. С. 159-200.

75. Чибісов Д. М. Охорона прав інтелектуальної власності в рамках Світової організації торгівлі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Д. М. Чибісов, наук. кер. Т. С. Ківалова ; НУ "ОЮА". Одеса. 2017. С. 272 .

76. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект : моногр. Х. : Видавництво НУВС. 2002. С. 368.

77. Штефан А., Зеров К. Припинення порушень авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: огляд законодавчих новел. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. №3. С.18-26.

78. Штефан А. О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. №6. С.3-12.

79. Якубівський І. С. Використання твору в авторському праві України. *Право та інновації*. 2015. №4(12). С. 65–71.

80. Case of Ahmet Yildirim v. Turkey (Application no. 3111/10). Judgment 18 December 2012. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115705> (дата звернення: 15.09.2020).

81. Case of Akdeniz v. Turkey (dec.) - 20877/10. Decision 11.3.2014 [Section II].URL:<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=002-9493&filename=002-9493.pdf> (дата звернення: 15.09.2020).

82. Case of Cengiz and Others v. Turkey (Applications nos. 48226/10 and 14027/11) Judgment December 2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159188> (дата звернення: 15.09.2020).